

Maria Sibylla Merian V L I N D E R S

Kate Heard

Tijdsbeeld Uitgeverij, Gent
in samenwerking met Royal Collection Trust

INHOUD

6-7	Vooraf
8-35	Inleiding
36-53	Europa
54-173	Suriname
174-186	Lijst van de werken
187-189	Bronnen
190	Een woord van dank

Verenigde Nederlanden. Suriname was een belangrijke producent van suikerriet, een gewas dat de Europese kolonisten hadden geïntroduceerd omdat het goed gedijde in het hete en vochtige klimaat van de streek. Dat landbouwpotentieel maakte van Suriname een waardevol bezit. De Zeeuwen verkochten het gebied in 1682 voor 260.000 gulden aan de West-Indische Compagnie (WIC), omdat ze vaststelden dat ze niet in staat waren blijvend winst te maken. In 1683 werd de Geoctroyeerde Sociëteit van Suriname opgericht als een particuliere onderneming die expliciet als doel had winst te maken bij het beheer van de kolonie. De Sociëteit telde drie deelgenoten die elk een gelijke stem hadden en elk voor een derde participeerden: de West-Indische Compagnie, de familie van Aerssen van Sommelsdijck en de stad Amsterdam. Bij de invoering van de Bataafse Republiek, een eeuw later, werd de werkwijze van de Sociëteit niet langer aanvaardbaar geacht. Op 30 oktober 1795 werd ze opgeheven.

Hoewel het klimaat van Suriname voor de Europese kolonisten een uitdaging vormde, waren velen getroffen door de natuurlijke schoonheid van het gebied. In 1667 beschreef George Warren in een boek over Suriname het landschap in het binnenland als 'hoog en bergachtig, met uitgestrekte vlaktes, hier en daar verfraaid met bosschages die als eilanden in een groene zee zijn en onder derwelke immer bloeiende bomen het onvergankelijk aangenaam is om te kijken naar de verrukkelijke handwerken van de natuur'. Cornelis van Aerssen van Sommelsdijck schreef dat het Surinaamse landschap onbeschrijflijk mooi was. De schepen die regelmatig tussen Amsterdam en Suriname zeilden, brachten niet alleen beschrijvingen van dat aantrekkelijke land mee naar huis, maar ook specimens van planten en dieren die totaal anders waren dan de flora en fauna van Europa.

In juni 1699 ondernamen Merian en Dorothea Maria, haar jongste dochter, de reis op een van de negen schepen die dat jaar naar Suriname voeren. De twee maanden durende reis kon gevaarlijk zijn (een schip met labadisten, onder wie Maria van Sommelsdijck, was eerder door piraten gekaapt) en was in elk geval oncomfortabel. Aangekomen in de Surinaamse hoofdstad Paramaribo, een nederzetting van

[LINKS] *Morpho menelaus*-vlinder

[HIERGEENOVER] *Costus* met *Telchin licus*-mot

[BOVEN]
Witte heksenmot

[HIERTEGENOVER]
Sukadecitroen met heksenmot en harlekijnboktor

Haar slechte gezondheid verhinderde haar niet om aan boord van het schip te blijven werken; zo schrijft ze bijvoorbeeld: ‘en is uiteen [pop ...], (na dat ik al op het schip was om na Holland te koomen) een zulke curieus Uilke gekoomen, gelyk [...] te zien is’. In september was ze weer in haar huis in Amsterdam, waar ze haar collecties ordende. Ze stelde ze zo tentoon dat iedereen alles goed kon zien.

Gedurende de volgende vier jaar maakte Merian de onderzoeksresultaten klaar voor publicatie. Ze correspondeerde met wetenschappers overal in Europa. Aan de enthousiaste verzamelaars van exotische dieren onder hen bood ze Surinaamse dieren en vogels te koop aan. Die kreeg ze toegestuurd door Johanna Helena, haar oudste dochter, die toen in Suriname woonde.

In oktober 1702 schreef Merian aan een onbekende correspondent dat ze hem West-Indische insecten, slangen, hagedissen, een schildpad en een krokodil kon bezorgen en in april 1705 schreef ze aan James Petiver dat ze hem Surinaamse vlinders kon sturen. Met dergelijke verkopen voorzag Merian in haar levensonderhoud en verdiende ze het geld terug dat ze aan de expeditie had uitgegeven, maar het was ook een manier om belangstelling te wekken voor haar aanstaande publicatie. In de brief aan Petiver liet ze hem ook weten dat haar boek over Suriname klaar was en al naar het Latijn was

‘sy vliegen zeer ras en hoog’

‘Van deze geele Rupse heb ik maar twee gevonden,
waar van den eenen my nogh gestorven, den
andere my op den 20. April in een groen Poppetjen
verandert is, waar uit den 26. May een zo schoone
groote Cappelle [vlinder] ten voorschyn kwam.’

‘den 11. Maart quamen schoone groote Uilen
[motten] daar uit, hebbende op elken vleugel
een plek als van Moscovisch Glas [...].’

HIPPEASTRUM PUNICEUM MET *AUTOMERIS LIBERIA*-MOT
EN BLADVOETKEVER

JATROPHA GOSSYPHIFOLIA
MET GROTE PIJLSTAART

‘Deze blauwe Capelle [vlinder] vertoond sich door het vergrootglas als blauwe pannen, zynde van gelyke gedaante als de pannen op de daaken, leggende zeer ordentlyk en regulier, zyne breede vederen als de vederen der Pauwen, van wonderlyke glants, wel weerdig om na te zien, alzo die niet te beschryven is.’

TEMPELBOOM MET *HAMADRYAS AMPHINOME*-VLINDER

DUROIA ERIOPILA-TAK MET ZEBRA-ACHTIG
GESTREEPTE ZWALUWSTAARTVLINDER

‘Eer de Rups verandert was, is het
groene in rood verandert, te weten
eer sy een Poppetjen wierd, na dat
sy haar volle grootheid had.’

‘de buitenste vleugels hebben drie
ronde boogen met swart, geel en
bruin, en zeer schoon gevlamt, gelyk
hier zittend vertoond word [...].’

TAK VAN EEN NIET-GEÏDENTIFICEERDE BOOM
MET *MORPHO MENELAUS*-VLINDER

PACHYSTACHYS COCCINEA-TAK MET
CALIGO IDOMENEUS-VLINDER